

UDK: 656.1:061.2

УЛОГА НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА

ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN ROAD SAFETY

Ведран Вукшић¹ и Тијана Иванишевић²

Резиме: Ефикасан рад у области безбедности саобраћаја захтева подељену одговорност, стратешки испланиран и координисан рад на свим нивоима организовања. Овде се може препознати улога невладиних организација које у последње време све више добијају на значају. Наиме, невладине организације покрећу поједина питања из области безбедности саобраћаја, покрећу иницијативе за њихово решавање, али поред тога својом контролом, похвалом, критиком или осудом утичу на рад основних институција у оквиру друштвеног механизма. У раду су представљене активности невладине организације „Центар за безбедност саобраћаја“ у циљу унапређења саобраћајног образовања и васпитања у образовним институцијама.

Кључне речи: безбедност саобраћаја, саобраћајне незгоде, невладине организације, саобраћајно образовање и васпитање, локална самоуправа.

Abstract: Efficient work in the field of road safety requires shared responsibility, strategically planned and coordinated work at all levels. Here you can recognize the role of non-governmental organizations which in recent years increasingly gaining in importance. Namely, non-governmental organizations launch the particular issues in the field of road safety, undertake initiatives to address them, but in addition their control, praise, criticism or condemnation affect the operation of the basic institutions of the social mechanism. This paper presents the activities of the NGO "Road Safety Center" in order to improve road safety education in educational institutions.

Keywords: road safety, traffic accidents, non-governmental organizations, road safety education, local community.

1. УВОД

Проблем безбедности у саобраћају постао је глобални проблем са којим се сусрећу све земље света, али последице ових проблема различите су по специфичностима и димензијама којима оптерећују неко друштво, односно просторну целину на којој настају.

Ефикасан рад у области безбедности саобраћаја захтева подељену одговорност, стратешки испланиран и координисан рад на свим нивоима организовања. Значајну улогу у систему безбедности саобраћаја имају невладине организације. Улога ових организација, у последње време, све више добија на значају.

Наиме, невладине организације покрећу поједина питања из области безбедности саобраћаја, покрећу иницијативе за њихово решавање, али поред тога својом контролом, похвалом, критиком или осудом утичу на рад основних институција у оквиру друштвеног механизма. Истакнута могућност њиховог деловања је поседовање потенцијала за пружање подршке која може да се употреби у сврху добијања јавног мњења с обзиром да је способност да пренесу поруку и додатно стимулишу јавност веома важна.

Невладине организације су веома активне у организовању и промоцији иницијатива у безбедности саобраћаја, односно оне делују као непристрасан извор информација о безбедности саобраћаја на путевима и залажу се за политику безбедности саобраћаја путем иницијатива заснованих на детаљним истраживањима.

¹ Вукшић Ведран, дипл. инж. саоб., Центар за безбедност саобраћаја, Куманичка бр. 20е, Београд, Република Србија, vedran.vuksic@centarbs.com

² Иванишевић Тијана, дипл. инж. саоб., Центар за безбедност саобраћаја, Куманичка бр. 20е, Београд, Република Србија, tijana.ivanisevic@centarbs.com

Невладине организације посвећене безбедности саобраћаја имају важну улогу у смањењу броја погинулих и повређених лица у саобраћајним незгодама на путевима. Оне могу да скрену пажњу, односно да укажу на проблем броја погинулих у саобраћајним незгодама; подстакну свест о безбедности у саобраћају; пруже објективне информације за доносиоце одлука и медије; идентификују и промовишу ефикасна, прихватљива решења; изазову неефикасне политике; формирају ефикасне коалиције организација са јаким интересовањем за смањење броја саобраћајних незгода на путевима и спроводе различите облике едукације о безбедности саобраћаја, обука и семинара стручног усавршавања.

2. АКТИВНОСТИ НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У РАЗВИЈЕНИМ ЗЕМЉАМА

Иако главна одговорност за стање безбедности саобраћаја на путевима припада Влади, рад у области безбедности саобраћаја у неколико земаља је подржан и од стране организација изван Владе. У Мексику, Сједињеним Америчким Државама, Народној Републици Кини, Уједињеној Републици Танзанији, Уругвају и Републици Индији постоји неколико невладиних организација које се баве безбедношћу саобраћаја.

У Мексику се невадна организација „VIVIAС“ под паролом „Законом за живот“ залагала за законодавне промене у погледу вожње под дејством алкохола. Наиме, организација је редовно организовала разговоре са жртвама саобраћајних незгода и њиховим породицама као и представницима електронских и штампаних медија државе. Путем телевизијских и радио емисија, јавност чује из прве руке, од жртава, о последицама саобраћајних незгода и дугорочном утицају које је оно имало на њихове животе. Организација, је такође позивала и представнике других невладиних организација, заинтересованих грађана и медија да се придруже „грађанским патролама“, у којима се жртве саобраћајних незгода и њихове породице придружују полицији и спроводе насумична алко-тестирања возача. У септембру 2010. године, уз подршку три главне политичке странке, држава Халиско је извршила измене одредби Закона у погледу вожње под дејством алкохола, које сада постављају ниво концентрације алкохола у крви од 0,05 g/dl као горња граница за општу популацију возача и ниво од 0.00 g/dl за возаче возила јавног превоза. Такође, пооштрене су и казне за оне који не поступају у складу са Законом. Захваљујући залагању ове организације као и других невладиних организација, које чине „Грађански Колектив“, уочено је опадање саобраћајних незгода изазваних вожњом под дејством алкохола од кад су извршене измене и допуне Закона. Уз подршку кључних Владиних министарстава, ова организација и њени партнери, тренутно разматрају кампање о другим проблемима у безбедности саобраћаја, као што су коришћење сигурносног појаса, дечијих седишта и кацига за мотоциклисте (WHO, 2012).

У Сједињеним Америчким Државама „Удружење за безбедна међународна путовања у друмском саобраћају“ залагало се за успостављање конгресног Савета за безбедност саобраћаја који би управљао Владиним учешћем у глобалној безбедности саобраћаја на путевима. Напор, за деловање на глобалном нивоу безбедности саобраћаја, је појачан покретањем Светског извештаја о превенцији повреда у друмском саобраћају на Светски дан здравља 2004. године. Наиме, у јуну 2004. године, Удружење је спонзорисало догађај у Вашингтону, у циљу успостављања конгресног Савета за безбедност саобраћаја. Ови напори резултирали су формирањем Савета за безбедност саобраћаја и усвајањем неколико кључних резолуција безбедности саобраћаја на путевима у Конгресу Сједињених Америчких Државама, укључујући подршку за годишњи Дан сећања на жртве повреда у саобраћајним незгодама; учешће Влада Сједињених Америчких Држава у Првој глобалној министарској конференцији о безбедности у саобраћају и Декада акције за безбедност саобраћаја на путевима 2011-2020 (WHO, 2012).

Невадна организација „Безбедна деца широм света“ је након анализирања података о саобраћајним незгодама у којима су учествовала деца, а које су се догодиле на територији града Шангаја, уочила да деца у округу Пудонг имају већи ризик од учествовања у саобраћајној незгоди од деце у осталих 18 округа у граду. У циљу унапређења безбедности деце пешака у зонама школа организација је позвала да се оформи Комисија која би имала за циљ решавање бројних питања безбедности деце пешака у њиховој заједници. Чланови Комисије су били представници Шангајског општинског центра за контролу и превенцију болести, Управе саобраћајне полиције, Општинске администрације за безбедност на раду, Завода за школство, Комитета за безбедност заједнице Хуаму, FedEx као и представници невладине организације „Безбедна деца широм света“. Организација је одржавала састанке, организовала

семинаре и охрабривала чланове Комисије да спроводе додатне програме и пројекте у циљу решавања угрожене безбедности деце пешака у њиховој заједници. Свака организација унутар Комисије је учествовала на основу властитог подручја стручности: Управа саобраћајне полиције је вршила мерење брзине кретања возила која пролазе кроз зону школе и у сарадњи са комуналним службама извршила уклањање контејнера и санацију вегетације која је умањивала прегледност у близини пешачких прелаза; FedEX, Завод за школство и организација „Безбедна деца широм света“ су организовали едукативне часове у школама на тему безбедног понашања у саобраћају. Као директан резултат овог пројекта, унапређена је саобраћајна инфраструктура у зонама школа, укључујући зоне укрцавања/искрцавања деце из школских аутобуса, унапређене пашачке прелазе, стварање привремених паркиралишта и развијенија свест о безбедности саобраћаја код деце (WHO, 2012).

Невладина организација „AMEND“ се, кроз своје пројекте и активности у Гани и Уједињеној Републици Танзанији, залаже за повећање видљивости деце на путевима. У кампањи „Види и буди виђен“ ова организација промовише видљивост деце кроз употребу школских торби са светлоодбојним тркама. Школске торбе су специјално направљене за афричко тржиште и дизајниране су тако да буду издржљиве и приступачне, а уједно чине децу видљивијом док ходају до и од школе. Такође, „AMEND“ лобира Владама и образовним установама да подстакну коришћење ових школских торби, и промовише њихову куповину, нарочито код родитеља деце школског узраста. Организација сама производи, дистрибуира и продаје школске торбе (WHO, 2012).

До недавно, школски аутобуси у Уругвају нису били опремљени основном сигурносном опремом, укључујући и сигурносне појасеве, нити је вршена њихова редовна инспекција. Фондација „Гонзало Родригез“, основана 2000. године, залагала се за решавање овог проблема. У почетку, је Фондација спровела истраживање ставова и знања родитеља о важности употребе сигурносног појаса, доступности сигурносних појасева у новим и половним аутомобилима и о потреби едукације међу педијатрима и васпитачима о значају сигурносног појаса и његовој употреби. Након годину дана истраживања и многих састанака са кључним националним институцијама, Фондација је развила и покренула своју кампању. Фондација је искористила повећану пажњу јавности о овом питању након смрти деветогодишње девојке, у априлу 2010. године, у саобраћајној незгоди у којој је учествовао школски аутобус. Наиме, аутобус није имао уграђен сигурносни појас. Након овог трагичног инцидента, Фондација је прошла кроз две недеље интензивног медијског ангажовања, описујући тренутну ситуацију и захтевајући промене у постојећем законодавству. То је укључивало 13 телевизијских наступа, 21 радио интервју, и 12 чланака у штапапаним медијима. У држави величине Уругваја са популацијом од 3,4 милиона становника, овај ниво медијске покривености је импресиван. Захваљујући спроведеној кампањи и огромној подршци друштва, извршена је ревизија националног законодавства и уведена је обавеза коришћења сигурносног појаса у школским аутобусима и редовно заказане инспекције су постале обавезне. Фондација тренутно спроводи кампање и о другим проблемима у безбедности саобраћаја, односно наставила је да се залаже за законске промене у погледу употребе дечијих седишта у путничким аутомобилима, јер то још није прописано законом (WHO, 2012).

У Републици Индији невладине организације организују семинаре о безбедном урбаном транспорту у циљу превенције повреда у саобраћајним незгодама. Такође се организују постдипломски курсеви и обуке на тему безбедности у саобраћају (WHO, 2012).

3. АКТИВНОСТИ ЦЕНТРА ЗА БЕЗБЕДНОСТ САОБРАЋАЈА

Центар за безбедност саобраћаја је невладино удружење основано ради унапређења безбедности саобраћаја кроз научна и стручна истраживања, промотивне активности, едукацију и стручно усавршавање, јачање капацитета организација која се баве безбедношћу саобраћаја и развијање свести о безбедном понашању у саобраћају. Центар за безбедност саобраћаја окупља стручњаке из области безбедности саобраћаја, медија, невладиног сектора и осталих институција који се, између осталог, баве безбедношћу саобраћаја.

Задачи Центра за безбедност саобраћаја су:

- унапређење научног и стручног рада у области безбедности саобраћаја;

- праћење и проучавање проблематике безбедности саобраћаја, предлагање и иницирање мера код надлежних државних органа и организација, усмерених на унапређење безбедности саобраћаја;
- учешће у активностима на превенцији саобраћајних незгода;
- развијање свести о безбедном понашању у саобраћају;
- сарадња са универзитетима, школама, стручним удружењима и другим организацијама у земљи и иностранству које се баве безбедношћу саобраћаја;
- публиковање књига и других публикација о безбедности у саобраћају;
- унапређење образовања кадрова у области безбедности саобраћаја;
- информисање јавности о актуелним проблемима у области безбедности саобраћаја.

Циљ Центра за безбедност саобраћаја је да сопственим активностима као и у сарадњи са осталим значајним институцијама у области безбедности саобраћаја на подручју Републике Србије успостави константан рад на спречавању саобраћајних незгода и њихових последица.

Центар за безбедност саобраћаја је у периоду од свог оснивања (31.12.2014. године) до данас реализовао неколико пројеката и активности у области безбедности саобраћаја. Неке од најважнијих активности у овој области су:

- Пројекат „ЕДУКАЦИЈА ДЕЦЕ И МЛАДИХ О БЕЗБЕДНОСТИ У САОБРАЋАЈУ“;
- Семинар „СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И СТИЦАЊЕ ЗНАЊА ЧЛАНОВА ЕДУКАТОРА И ЛИЦА ОДРЕЂЕНИХ ЗА ПОДРШКУ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ ИЗ ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА“;
- Пројекат „СВИ ЗА БЕЗБЕДНИИ САОБРАЋАЈ“.

Пројекат „ЕДУКАЦИЈА ДЕЦЕ И МЛАДИХ О БЕЗБЕДНОСТИ У САОБРАЋАЈУ“ спроведен је у неколико предшколских установа, основних, средњих и високих школа на територији града Београда, у периоду од фебруара до априла месеца 2015. године, при чему је едуковано око 1.427 ученика. Циљ пројекта је, да се кроз конкретне примере, деца и млади науче правилном и безбедном понашању у саобраћају и примени стеченог у пракси. Концепт пројекта је заснован на идеји да се обимна и веома значајна знања поступно савлађују, уз планску и непрекидну изградњу исправних ставова и безбедних понашања у саобраћају. На децу се делује у циљу подизања свести о безбедном понашању у саобраћају да пре ступања на коловоз морају бити јасно уочљива за друге учеснике у саобраћају и да на коловоз не смеју ступати са места где су заклоњена другим објектима, нити на коловоз смеју ступати пре него се увере да нема возила. Такође, деци је представљено шта је неопходно да знају и како да се понашају у саобраћају, како би били безбедни учесници у свакодневним ситуацијама у саобраћају пре свега на путу до куће/школе, односно деца су имала прилике да чују која места су најбезбеднија за игру, куда пешаци смеју да се крећу, како се крећу тротоаром, како се обилазе препреке на тротоару, на којим местима пешаци смеју да пређу улицу, како се прелази улица на "зебри", када пешаци смеју да пређу улицу, како се прелази семафоризована раскрсница, како се понашамо у возилима јавног превоза и аутомобилима и како да безбедно учествују у саобраћају као бициклисти (Слика бр. 1).

Слика 1. Реализација пројекта у ОШ „Раде Драинац“

Ученицима средњих школа, као и студентима на високим школама и факултетима је указано на опасности у саобраћају које могу настати услед војње под дејством алкохола, умора и наркотика, као и непоштовања ограничења брзине, истакнут је значај коришћења сигурносног појаса као и кацига за мотоцикле и бицикле. Такође, студенти су имали прилику да пробају и специјалне наочаре, које им демонстрирају како особа која је под дејством алкохола и наркотика, види своје окружење (Слика бр. 2).

Слика 2. Реализација пројекта на ВИШСС „Техникум Таурунум“

Центар за безбедност саобраћаја је одржао семинар „СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И СТИЦАЊЕ ЗНАЊА ЧЛАНОВА ЕДУКАТОРА И ЛИЦА ОДРЕЂЕНИХ ЗА ПОДРШКУ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ ИЗ ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА“ у сарадњи са градском општином Вождовац. Учесници семинара су имали прилике да се упознају са стањем безбедности саобраћаја на територији градске општине Вождовац са посебним освртом на безбедност деце у саобраћају, стањем и проблемом саобраћајног образовања и васпитања у предшколским установама и основним школама као и значајем и могућностима унапређења саобраћајног образовања и васпитања.

Пројекат „СВИ ЗА БЕЗБЕДНИЈИ САОБРАЋАЈ“ спроведен је у основним школама на територији градске општине Младеновац, током маја месеца 2015. године, у сарадњи са Комисијом за безбедност саобраћаја на путевима градске општине Младеновац. У основним школама су одржани едукативни часови за ученике од I до IV разреда на тему безбедности саобраћаја (Слика бр. 3).

Слика 3. Реализација пројекта „СВИ ЗА БЕЗБЕДНИЈИ САОБРАЋАЈ“

Часовима је присуствовало око 346 ученика. У оквиру едукативних часова обрађене су следеће лекције:

- Где се играмо?;
- Шта је чије?;
- Како се крећемо тротоаром?;
- Како обилазимо препреке на тротоару?;
- Како се крећемо путем без тротоара?;

- Прелазак коловоза надземним прелазом или подземним пролазом!;
- Прелазак улице на пешачком прелазу без семафора!;
- Прелазак улице на пешачком прелазу са семафором!;
- Прелазак улице на семафоризованој раскрсници!;
- Када ти је тешко затражи помоћ!;
- Путници у јавном превозу!;
- Путници у аутомобилима!;
- Возачи бицикла!.

Наведени пројекат се заснива на дефинисању тринаест основних "лекција", свеобухватном и мултимедијалном саопштавању ових лекција на начин прихватљив деци. Концепт пројекта истиче принцип поступности, односно учења од простог ка сложене. Подразумева се и међузависност "лекција", односно стално "сабирање" знања, ставова и унапређење вештина и понашања.

Наиме, поред реализованих пројеката чланови Центра за безбедност саобраћаја су учествовали и на многим научно-стручним скуповима, саветовањима, конференцијама и симпозијумима и објавили велики број научно-истраживачких радова (<http://centarbs.com/naucni-radovi/>, датум посете 16.06.2015 године).

Слика 4. Учесће на научно-стручним скуповима

У наредном периоду Центар за безбедност саобраћаја ће кроз пројекат „КАКО ДА СЕ ПОНАШАМО У САОБРАЋАЈУ“ одржати едукативне часове, радионице, трибине и вршњачке едукације у предшколским установама као и у основним, средњим и високим школама на тему безбедности саобраћаја. У овом пројекту циљна група су деца узраста до 14 година и млади учесници у саобраћају узраста од 15 до 30 година.

Наиме, деца и млади представљају једну од најугроженијих категорија учесника у саобраћају. Деца узраста до 14 година се прилично често осамостаљују, односно иду сама до ближег игралишта, продавнице, предшколске установе и др. Током свог кретања нису свесни опасности које их очекује, стога представљају врло велику опасност у саобраћају, док млади возачи имају релативно висок ризик од настанка незгода и тежих повреда у односу на остале старосне категорије учесника у саобраћају. Сваки седми погинули учесник у саобраћају је старости од 17 до 24 године, а око 20% свих погинулих лица погине у саобраћајној незгоди у којој је младо лице било возач.

Циљ пројекта је, да се изврши едукација деце и младих, односно да се кроз конкретне примере, деца и млади науче правилном и безбедном понашању у саобраћају и примени стеченог у пракси.

Овај вид едукације деце и младих сигурно ће у наредном периоду довести до промене свести, мањем учествовању у саобраћајним незгодама и мањем чињењу саобраћајних прекршаја. Наиме, едукација и развијање свести о безбедном понашању у саобраћају ће трајно унапредити ставове деце и младих, што ће, у будућности, одлучујуће подупрети одрживо унапређење безбедности саобраћаја у нашој земљи. Млади која су сада у школи, сутра ће бити родитељи, учитељи и др. Тако изграђена нова генерација је најбољи гарант одрживог развоја капацитета и интегритета свих појединаца и институција у систему безбедности саобраћаја.

У оквиру манифестације „Зелени дани“, а у сарадњи са Удружењем грађана: Улице за бициклисте и градском општином Савски Венац, Центар за безбедност саобраћаја ће кроз пројекат „БИЦИКЛИЗАМ – НАЈБОЉИ ИЗБОР ЗА МОЈ ГРАД“ одржати едукативне часове и радионице, на тему безбедности бициклиста у саобраћају, у основним и средњим школама на територији градске општине Савски Венац.

4. ЗАКЉУЧАК

Проблем безбедности у саобраћају постао је глобални проблем и захтева систематичност у решавању, подељену одговорност, стратешки испланиран и координисан рад на свим нивоима организовања. Иако главна одговорност за стање безбедности саобраћаја на путевима припада Влади, искуства развијених земаља указују на то да све већу улогу у систему безбедности саобраћаја имају и невладине организације.

Наиме, због различите природе проблема безбедности у саобраћају проистиче потреба за сарадњом између различитих сектора, организација и институција. Локална самоуправа треба да подстиче рад невладиних организација и њихово ангажовање у области безбедности саобраћаја. Укључивање невладиних организација доноси бројне предности као што су: повећање приступа ресурсима, дељење одговорности и јачање истраживачких и институционалних капацитета.

5. ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Mohan, D., Tiwari, G., Khayesi, M., Nafukho, F. (2006). ROAD TRAFFIC INJURY PREVENTION TRAINING MANUAL - World Health Organization and Indian Institute of Technology Delhi.
- [2]. ЗАКОН О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА (2009). "Службени гласник РС", број 41/09, 53/10 и 101/11.
- [3]. WHO (2012) – Violence and injury prevention
- [4]. World Health Organization and Global Alliance of NGOs for Road Safety (2012) – ADVOCATING FOR ROAD SAFETY AND ROAD TRAFFIC INJURY VICTIMS, A GUIDE FOR NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS.
- [5]. Мијушковић, Д., Дедовић, А. (2013). НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И БЕЗБЕДНОСТ САОБРАЋАЈА, Безбедност саобраћаја у локалној заједници 2013 - VIII међународна конференција, Збраник радова, стр. 133-135, Ваљево.
- [6]. Интернет страница Центра за безбедност саобраћаја - www.centarbs.com